

Hoe hou je de straatcultuur buiten de school? Steeds meer scholen worstelen daarmee, want leerlingen snappen niet meer hoe zij zich moeten gedragen op school. Het Walburg College in Zwijndrecht heeft de hulp ingeroepen van onderwijssocioloog Iliass El Hadioui. „Duidelijke schoolcultuur is belangrijk, maar een leerling moet ook voelen dat de docent het beste met hem of haar voor heeft.”

Straatcultuur sluipt de klas in en wat dan?

Marjolein Groenendijk

Een leerling die een grote pot kwark tevoorschijn haalt en begint te eten alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Het gebeurde onlangs in de klas van Anjelina Pons. „Hé, dat is een beetje raar wat ik nu zie?” zei ik. Hij had geen idee dat-ie iets verkeerd deed.”

Het is een relatief onschuldig voorbeeld van hoe de omgangsvormen sinds de coronaperiode veranderd zijn, zegt Pons. Ze is 34 jaar, docent Duits en al zo'n vijftien jaar werkzaam in het onderwijs. „Leerlingen hebben heel lang geen feedback gehad van leeftijdsgenoten en docenten en dat merk je. Ze snappen niet goed meer wat wel en niet mag op school.”

Of ze gaan erover in discussie. „Jassen zijn niet toegestaan in het lokaal, maar dan is het opeens een 'vest'. Mobieltjes, ook zo iets. Tijdens de coronaperiode bracht de telefoon afleiding. Op school gingen ze daarmee door.”

„Sommige leerlingen gingen klieren, we hadden het idee dat de straatcultuur onze school binnenkwam”, zegt directeur Karlijn van Doorn. „We zitten onder de rook van Rotterdam, stedelijke problematiek kennen we hier ook.”

Er moest iets gebeuren, maar wat? Tijdens haar zoektocht naar een oplossing stuitte Van Doorn op de filosofie van de Rotterdamse onderwijssocioloog Iliass El Hadioui, verbonden aan de Erasmus Universiteit en de Vrije Universiteit en schrijver van het boek *Hoe de straat de school binnendringt*.

El Hadioui helpt scholen hiermee om te gaan, om daarmee kansgelijkheid te bevorderen. Hij wordt gezien als autoriteit in zijn vakgebied. Hij trad toe tot de Onderwijsraad (2019-2022), het hoogste adviesorgaan van regering en parlement

► De belangrijkste regels staan op de deur.

“**De coronaperiode heeft hooguit blootgelegd wat er al lang speelde**

– Iliass El Hadioui

▼ De aula van het Walburg College tijdens een pauze.

op het terrein van onderwijs. Zijn baanbrekende en bewezen effectieve programma *De Transformatieve School* wordt op een groeiend aantal scholen toegepast.

Volgens El Hadioui zijn scholieren prima in staat te switchen tussen thuis, de vriendengroep en school, maar dan moet er wel sprake zijn van een duidelijke schoolcultuur. Van Doorn: „Je kan wel zeggen tegen een leerling: 'Doe eens normaal'. Maar wat is dat dan? We moesten beter aan de leerlingen uitleggen welk gedrag we van hen verwachten. Twintig regels heeft geen zin, we leerden dat we er beter een paar konden opstellen waar we leerlingen echt aan houden.”

Drukke boel

Het resultaat is zichtbaar door de hele school. In elk lokaal, aan de binnenkant van de deur, hangen de belangrijkste regels. Wie het lesgebouw betreedt, wordt er al aan herinnerd: 'Jas, pet en telefoon in je kluis? Goed bezig!' Binnen de school komen óók plekken waar leerlingen kunnen 'chillen'. In de aula is het tijdens de pauze een drukke boel. Maar in de klas moet voldoende rust zijn om tot leren te komen.

El Hadioui ziet de klas als een mini-samenleving, waarvan de docent de leider is. „Die ziet de maatschappij met hoge golven de school binnenvallen. Een docent mag dan weten hoe je biologielles geeft, maar dat betekent nog niet dat je je goed kunt verhouden tot deze nieuwe realiteit.”

In de grote steden liepen ze daar al eerder tegenaan, zegt hij. „Nu zie je het ook bij grote vo-scho-

len in middelgrote steden, zoals op het Walburg College.” Dat komt volgens hem overigens niet dóór corona. „De coronaperiode heeft hooguit blootgelegd wat er al lang speelde en de verschillen tussen leerlingen nog groter gemaakt.”

Superdiverse klas

Hoe krijg je grip op zo'n superdiverse klas en zorg je ervoor dat alle leerlingen het beste uit zichzelf halen? Eén ding is zeker, zegt El Hadioui. „Als docent alleen ga je deze wedstrijd niet winnen, en dat zegt niets over die individuele docent. Hier is alleen een collectief antwoord op.”

Het begint allemaal met het onderscheid tussen de wereld binnen en buiten de school. Straattaal is prima, maar in de les wordt er standaardnederlands gesproken. Dat zullen leerlingen tenslotte later op hun werk ook moeten doen: het is de sleutel tot maatschappelijk succes.

Uiteindelijk moet er een sfeer ontstaan waarbinnen alle leerlingen kunnen floreren. Ook de leerlingen voor wie de cultuur binnen en buiten de school anders is. Omdat zij deze verschillende werelden goed weten te combineren. En omdat er sprake is van onderling vertrouwen - de leerling voelt dat de docent het beste met hem of haar voor heeft.

Hoe kijken leerlingen daar tegenaan? Gentley (17) zit in 4 mavo. „Ik kom naar school om te leren. Anders kan ik net zo goed niet komen.” Hij verbaast zich over het gedrag van sommige leerlingen in de onderbouw. „Die zeggen gewoon tegen docenten dat ze hun bek moeten houden. Het lijkt

wel alsof ze op een heel andere manier worden opgevoed, het is echt bizar.”

„Vroeger hadden leerlingen wel meer respect voor docenten”, zegt ook Sven (16). Volgens El Hadioui zit de crux 'm in het verbeteren van de schoolcultuur. Er zijn volgens hem onderliggende mechanismen die hier een rol bij spelen en kunnen leiden tot kansenongelijkheid. Het begint erbij dat het docententeam moet geloven in het eigen kunnen én dat van de leerlingen.

‘Niets erger dan verspilld talent’

El Hadioui ondervond zelf hoe bepalend docenten kunnen zijn voor je schoolcarrière. De jonge Iliass kreeg in groep 8 een lager schooladvies van zijn juf dan z'n Cito-score voorschreef. De directeur ging daar voor liggen en zorgde dat hij naar een havo/vwo brugklas kon. Eenmaal op de middelbare school ging het bijna weer mis. In eerdere interviews vertelde hij daarover: 'Ik voelde me niet thuis op het vwo en op de havo kon ik met mijn vrienden voetballen. Een docent stak er een stokje voor, zei: 'Iliass, er is niets erger dan verspilld talent.' Hij bleef op het vwo en studeerde in 2006 cum laude af aan de Erasmus Universiteit.

In 2011 kwam zijn boek *Hoe de straat de school binnendringt* uit. Op basis hiervan ontwikkelde hij

▲ **Boven: Docent Duits Anjelina Pons in de klas met 3 vwo. Onder v.l.n.r.: Leerlingen bij de kluisjes, onderwijskundig en socioloog Iliass El Hadioui en de entree van het Walburg College.**

FOTOS JEFFREY GROENEWEG

Als docent alleen ga je deze wedstrijd niet winnen

– Iliass El Hadioui

een programma, genaamd de *Transformatieve School*, om leerlingen in staat te stellen succesvol te switchen tussen hun verschillende leefwerelden en 'te klimmen op de schoolladder'. Motivatie is het sleutelwoord.

Rotterdams Vakcollege De Hef werkt al tien jaar volgens deze methode. Het contact met leerlingen verbeterde aanzienlijk en spanningen binnen de school namen af. Na de grote steden volgden basisscholen en middelbare scholen in het hele land. Zij kunnen hiervoor subsidie krijgen van het ministerie van Onderwijs.

Op het Zwijndrechtse Walburg College hebben docenten de eerste training achter de rug. Hoe maak je leerlingen deelgenoot van de klas, betrek je ze bij de les? De docenten krijgen een coach en gaan ook bij elkaar in de klas kijken. Daarbij gaat het onder meer over het 'spiegelgevoel'. Hoe de docent - als de sfeer omslaat in de klas - met een glimlach, boze blik of humor de groepsdynamiek weer de goede kant op kan krijgen.

„Heel herkenbaar”, zegt Anjelina Pons, docent Duits. „Ik reageer vaak met een grapje. Sommige leerlingen hebben op straat een bepaalde status, en die willen ze op school graag houden. Met collega's hadden we het erover dat als een leerling met z'n jas binnenkomt en je hem er één op één op aan-

spreekt, dat heel prima gaat. Maar als je dat doet in de groep, gaat zo iemand de strijd aan. Hij wil geen gezichtsverlies lijden. Dus daar moet je slim mee omgaan.”

Groot verschil

„Ik was zelf niet de makkelijkste leerling, ik denk dat ik mijn leerlingen daarom zo goed begrijp. Het helpt als je een band met ze hebt. Dan doen ze beter hun best. Maar het moet wel professioneel blijven. De woorden 'jij' en 'u' maken al een heel groot verschil. Ik begon al jong voor de klas, was pas 19. Dat ik een 'u' was, was het enige wat mij gezag gaf.”

„Het blijven pubers: alleen vandaag telt, en morgen? 'Ja het zal wel'. Dat is gewoon hoe het puberbrein werkt, daar kunnen wij niet heel veel aan veranderen. Maar we kunnen ze wel een beetje sturen om zelfbewust te worden en de juiste keuzes te maken.”

Schooldirecteur Van Doorn: „Je kunt kijkend naar iemands achtergrond denken: die doet het al best goed ondanks die moeilijke thuissituatie. Maar je kan ook zeggen: dit wordt misschien wel de eerste binnen zijn familie die naar de universiteit kan. Dat is een andere benadering, dan heb je het echt over gelijke kansen.”